

عنوان:

بررسی عوامل موثر بر موفقیت بنگاه‌های کوچک اقتصادی زودبازده و کارآفرین
در بخش کشاورزی شهرستان فرمهین

نویسندگان:

زهرا خوشنودی فر
امیر حسین پیرمرادی
آرزو میرزایی

چکیده

این تحقیق با هدف بررسی عوامل موثر بر موفقیت بنگاه‌های کوچک اقتصادی زودبازده و کارآفرین در بخش کشاورزی شهرستان فرمهین در سال ۱۳۸۶ طراحی و اجرا گردید. پژوهش از نوع کاربردی و روش پژوهش از نوع پیمایشی بود. جامعه آماری شامل ۳۵۶ نفر مؤسسان بنگاه‌های کوچک زود بازده کارآفرین شهرستان فرمهین در استان مرکزی بود که از بین آن‌ها ۱۰۰ نفر بر اساس فرمول کوکران و با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار پژوهش پرسشنامه بود که روایی آن با استفاده از روائی صوری و بر اساس نظر جمعی از اساتید و صاحب‌نظران مربوطه تأیید گردید. اعتبار پرسشنامه با استفاده از محاسبه ضریب کرونباخ-آلفا، $0/82$ شد. یافته‌ها نشان داد که عامل‌های: توان رقابت با سایر بنگاه‌ها، کیفیت محصولات و توانایی مقابله با رویدادهای غیر منتظره سه اولویت اول اثرگذار در موفقیت این بنگاه‌ها می‌باشد. در رابطه با مشکلات راه اندازی بنگاه‌های کوچک اقتصادی: سخت‌گیری زیاد بانک‌ها در پرداخت تسهیلات، عدم پرداخت به موقع اعتبارات از سوی بانک و مشکلات بورکراسی به ترتیب اولویت اول تا سوم را داشتند. همچنین بین تجربه اولیه، پشتکار، ریسک‌پذیری، رضایت از طرح، آینده‌نگری افراد با موفقیت بنگاه‌های کوچک زودبازده رابطه مثبت و معنی‌داری مشاهده گردید. از سویی بین تعداد افراد تشکیل دهنده بنگاه و تعداد دفعات استفاده از وام با میزان موفقیت بنگاه‌های کوچک زودبازده رابطه مثبت و معنی‌داری مشاهده شد.

واژه‌های کلیدی: بنگاه کوچک اقتصادی زودبازده و کارآفرین، اشتغال، بخش کشاورزی، کارآفرینی

مقدمه

از آنجا که کشاورزی، محور توسعه اقتصادی کشور می‌باشد لذا می‌توان گفت از ویژگی بارز اقتصاد امروز تغییرات سریع آن است. در حقیقت در چنین اقتصادی، کشورهایی می‌توانند موفق باشند که قابلیت تطبیق با این تغییرات را داشته باشند. کشورهایی که در آن‌ها میزان فعالیت‌های کارآفرینانه بالاتر است به واسطه طبیعت کارآفرینی در تطبیق با تغییرات، قادرند تا در اقتصاد جهان موقعیت بهتری کسب کنند. بر طبق نتایج تحقیقات، رشد اقتصادی با سطح فعالیت‌های کارآفرینانه همبستگی مثبت دارد. می‌توان گفت که الگوی توسعه بخش کشاورزی از طریق کارآفرینی، شاید وسیع‌تر از مفهوم توسعه پایدار و توسعه منابع انسانی باشد و دولت‌ها زمانی می‌توانند این نقش را به خوبی ایفا کنند که ضمن تاکید بر اقتصاد بازار، برای سازمان‌های دولتی و خصوصی نقش راهبردی را بازی کنند و محرکی بسیار نیرومند برای سیستم اقتصادی، اجتماعی و سیاسی باشند (۵)

هسته اصلی فرایند حرکت جوامع، حرکت به سوی یک اقتصاد رقابتی، ایجاد بخش خصوصی توسعه کارآفرینی و ایجاد شرکتهای کوچک و متوسط (SMEs) می‌باشد. شرکت‌های کوچک و متوسط امروزه به عنوان عامل عمده رشد ساختار صنعتی بسیاری کشورها محسوب می‌شوند. (3)

بی‌شک روند توسعه‌ی اقتصادی در کشورهای توسعه یافته، بیانگر این واقعیت است که اقتصاد تحت تاثیر کارآفرینی است، به گونه‌ای که کارآفرینان در توسعه‌ی اقتصادی کشورهای توسعه یافته نقش محوری داشته‌اند. کسب و کارهای کوچک با در اختیار داشتن ترکیبی متمایز و منحصر به فرد از منابع انسانی، منابع مالی، حمایت‌های اجتماعی و زمینه‌های آموزشی و فرهنگی بهترین و قویترین عوامل برای حمایت از جریان کارآفرینی هستند. این نوع کسب و کارها به دلیل ساختارها، حاکمیت و فرهنگ منحصر به فردی که دارند آنها را قادر می‌سازند که ضمن پذیرش برخی از مخاطرات، زمینه‌های لازم را برای ایجاد شرکت‌های جدید به وجود آورده و منابع مالی لازم را از درون ساختار برای فرد نوآور و کارآفرین جذب نموده و وی را در تمامی مراحل ایجاد کسب و کار پشتیبانی و حمایت نمایند.

از این رو ارائه وام اشتغال به فارغ التحصیلان کشاورزی جویای کار در قالب بنگاه‌های کوچک اقتصادی زودبازده و کارآفرین در بخش کشاورزی یکی از راهکارهای حل معضل بیکاری در جامعه امروز است که به عنوان ابزاری حمایتی از سوی دولت و توسط بانک‌ها به عنوان مجری طرح از سال ۱۳۸۴ که زمان تصویب این آیین نامه از سوی دولت نهم است جهت ایجاد اشتغال برای فارغ‌التحصیلان کشاورزی، به اجرا درآمده است.

می‌توان گفت کارآفرینی در کشاورزی به فرآیندی اطلاق می‌شود که بتواند با استفاده از خلاقیت، چیز نوئی را همراه با ارزش جدید با استفاده از شناخت زمان، منابع و به کارگیری ریسک در زمینه کشاورزی ایجاد کند (۹). (در مطالعه‌ای که توسط مرکز توسعه صنعتی بین‌المللی (۱۹۶۰) انجام شده است، سازمان‌های کوچک، سازمان‌هایی تلقی شده‌اند که کمتر از ۱۰۰ نفر پرسنل دارند. (12) برخی از سازمان‌ها از جمله سازمان توسعه صنعتی ایالات متحده (UNIDO) 2، شرکت‌هایی را که دارای ۱۰ الی ۱۰۰ نفر پرسنل هستند در دایره شرکت‌های کوچک قرار داده‌اند. در ایران نیز تعاریف متفاوتی از صنایع کوچک وجود دارد که از جمله مهم‌ترین آنها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد (۱۲):

- در تعریف مرکز آمار ایران، واحدهای تولیدی که تعداد شاغلین آن‌ها از ۱۰ نفر تجاوز ننماید، واحدهای تولیدی کوچک نامیده می‌شوند.

- در تعریف سازمان صنایع کوچک، واحدهای تولیدی کوچک عبارتند از واحدهایی که:
 - الف) میزان سرمایه‌گذاری ثابت آن‌ها تا ۵۰۰ میلیون ریال در یک واحد تولیدی باشد.
 - ب) میزان اشتغال حداکثر ۵۰ نفر باشد.
 - ج) جنبه هنری نداشته باشد.
 - د) مکانیزه باشد.
 - ز) سرمایه آن‌ها کاملاً ایرانی باشد (۶).
- کسب و کارهای کوچک دارای ویژگی‌های اساسی به شرح زیر می‌باشند:
 - معمولاً مدیریت سازمان‌های کوچک، توسط یک نفر انجام می‌گیرد که غالباً مالک همان واحد است.
 - بین مدیر و کارکنان تماس مستقیم و مستمر وجود دارد.
 - معمولاً دسترسی کمتری به منابع سرمایه‌ای وسیع از طریق بانک‌ها و سازمان‌های مالی دارند. انجمن آمریکایی تجارت و توسعه (UNCTD (2004) براون و همکاران (۱۹۹۰)، روف ولف (۱۹۹۳) و باگناسکو و همکاران (۱۹۹۵) معتقدند که کاهش سهم صنایع کوچک بیشتر ناشی از رقابت روزافزون صنایع بزرگ بوده که با داشتن بهره‌وری بالا آن‌ها را از میدان خارج نموده‌اند.
- از سویی، این بنگاه‌ها هم به نوبه خود دچار مشکلات و موانعی می‌شوند که حرکت و نقش آن‌ها را در ترویج و توسعه کارآفرینی محدود می‌کند از جمله مایکل آمس نبود یا کمبود تجربه، نداشتن سرمایه کافی، نداشتن جایگاهی مناسب، عدم وجود کنترل قوی، سرمایه‌گذاری بیش از اندازه در دارایی‌های ثابت، قراردادهای اعتباری ضعیف، استفاده شخصی از سرمایه‌های تجاری، رشد بدون انتظار را از موانع و دلایل شکست آنها می‌داند.
- گوستاو برلی نیز دو دلیل عمده رقابت و فروش پائین را به دلایل فوق اضافه می‌کند (۱).
 - زارع (۱۳۷۶) نشان داد که سرعت در پاسخگویی به تقاضای کشاورز یا به عبارت دیگر به حداقل رساندن فاصله‌ی بین دادن درخواست و پرداخت اعتبار یکی از عوامل مهم جذب صحیح اعتبار و مصرف برای تولید می‌باشد. مشیری (۱۳۸۳) به این نتیجه رسید که انجام اصلاحات اداری در جهت روان، ساده و سریع‌تر کردن فرایند کارها، تاکید برحکومت قانون به‌ویژه توسط دولت و اجرای آن، آزاد سازی اقتصادی و تقویت بخش خصوصی برای خروج از بن بست توقف سرمایه‌گذاری در میان مدت مؤثر است. طبق بررسی احمدی (۱۳۸۵) هفت عامل برای کسب و کار موفق عبارت‌اند از: برنامه ریزی درست و صحیح، سازماندهی قبل از شروع، استخدام افراد مناسب، عاقلانه و کالت دادن، بررسی کردن این که دقیقاً فرد کارآفرین چه انتظاراتی دارد، نظارت درست، اندازه‌گیری میزان کارائی و تهیه گزارش منظم و دقیق از نتایج کسب و کار می‌باشد.
 - بارتو (۱۹۸۹) (مهم‌ترین دلایل شکست کسب و کارهای کوچک را این موارد ذکر کرده است: نداشتن سرمایه کافی، ضعف نقدینگی، برنامه‌ریزی نامناسب و ناکافی، در نظر نگرفتن رقابت، بازاریابی ضعیف، نداشتن انعطاف پذیری لازم، نادیده گرفتن قدم بعدی (عدم آینده نگری)، انجام ندادن تمام امور بطور کامل و بی عیب و نقص، رئیس در حد عالی و کارمندان در حد معمول و همچنین رشد کنترل نشده یک تجارت کوچک که خیلی ساده و سریع رشد می‌کند و می‌تواند موجبات ورشکستگی خود را فراهم آورد.
 - در واقع بارتو عامل اصلی شکست بنگاه‌ها را در عدم سرمایه کافی می‌داند. ای سی اس و همکاران (۱۹۹۳)، وابستگی به محیط را عامل اصلی شکست کسب و کارهای کوچک می‌دانند و سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه (۱۹۹۵)، دسترسی کمتر به اطلاعات تکنولوژیکی را مهم‌ترین عامل برشمرده است.

بر اساس تحقیقات انجام شده در فدراسیون کانادایی تجارت مستقل، بنگاه‌های تجاری کوچک کلید رشد بهره‌وری در کانادا هستند و با بررسی بهره‌وری در مؤسسات تجاری با اندازه کوچک و متوسط (SMEs) نشان داد که کسب و کارهای کوچک جهت رسیدن به کارایی و بازده بالاتر سعی و تعهد بیشتری دارند (۳). تحقیق CFIB نشان می‌دهد که کسب و کارهای کوچک و متوسط رقابت پذیر بوده و به‌طور مداوم سعی در بهبود با سرمایه‌گذاری در تجهیز، آموزش و تکنولوژی جدید دارند. (14)

به نظر ردلیچ (۱۹۵۸) کارآفرین در حالی که مدیر، سرپرست و هماهنگ کننده‌ی فعالیت‌های تولیدی است، برنامه‌ریز، نوآور و تصمیم گیرنده نهایی در یک شرکت تولیدی نیز می‌باشد. (15) از دیدگاه بروکهاوس جنبه‌ی اصلی کارآفرینی همانا شناسایی و بهره‌برداری از فکرهای فرصت طلبانه برای گسترش شرکت‌های کوچکتر است. (12)

ولش و وایت (۱۹۸۱) از نیاز به کنترل، مسئولیت پذیری و عزت نفس به عنوان ویژگی‌های مشترک کارآفرینان یاد می‌کنند. هورنادی (۱۹۸۲) مهم‌ترین ویژگی‌های افراد کارآفرین را اعتماد به نفس، خلاقیت و انگیزه پیشرفت می‌داند.

احمد (۱۹۸۵) در پژوهشی نشان داد که افراد کارآفرین دارای کنترل درونی، تمایل به ریسک‌پذیری و انگیزه پیشرفت هستند. در مطالعه‌ای که توسط ویلیامز (۱۹۸۷) انجام شد مشاهده گردید، کسانی که فکر میکردند ویژگی‌های یک فرد کارآفرین را دارند، خلاقیت و انگیزه پیشرفت بیشتری را نشان می‌دهند. ریسال (۱۹۹۲) در پژوهشی که در کشور اندونزی انجام داد، مشاهده کرد که از جمله صفات موثر در انتخاب شغل کارآفرینی خلاقیت و نوآوری است.

به این ترتیب بنگاه‌های کوچک اقتصادی زودبازده و کارآفرین، راهبرد موثر در زمینه اشتغال‌زایی و توسعه منابع انسانی و تولیدی و توزیع عادلانه منابع در مناطق و بین اقشار مختلف و افزایش تولید و تقویت تحرک اقتصادی، کارآفرینی و افزایش فرصت‌های شغلی جدید می‌باشد. از طرفی، شرایط دشوار و پیچیده فعالیت‌ها در اقتصاد جهانی و ضرورت ورود به تجارت جهانی نمایانگر آن است که جز با توسعه منابع انسانی خلاق و پرورش یافته در راه اندازی کسب و کارهای نوین، نمی‌توان فعالیتی را در عرصه تجارت جهانی ایفا نمود. همچنین حرکت دولت به سوی خصوصی‌سازی و تاکید بر کاهش تصدی‌گری، مستلزم آن است که شرایط راه اندازی کسب و کارهای جدید در بخش خصوصی فراهم شود و این مهم جز با بررسی عوامل و سازه‌های موثر بر موفقیت یا شکست کسب و کارهای کوچک در شرایط کشور محقق نخواهد شد. بنابراین توسعه کارآفرینی در بخش کشاورزی برای تامین نیازهای کشور و دستیابی به توسعه بخش کشاورزی، امری مهم و اجتناب ناپذیر می‌باشد.

این تحقیق در پی بررسی عوامل موثر بر میزان موفقیت بنگاه‌های کوچک اقتصادی زودبازده و کارآفرین می‌باشد و اهداف اختصاصی پژوهش شامل:

تعیین عوامل موثر بر میزان موفقیت در بین کسب و کارهای کوچک زودبازده .
بررسی رابطه بین میزان موفقیت کسب و کار کوچک و ویژگی‌های فردی کارآفرینان مؤسس کسب و کار کوچک .

بررسی رابطه بین میزان موفقیت کسب و کار کوچک و ویژگی‌های طرح (کسب و کار کوچک).

مواد و روش‌ها

این پژوهش از نوع کاربردی و روش پژوهش از نوع علی-ارتباطی بود. جامعه آماری این مطالعه را تمامی افرادی که نسبت به تأسیس بنگاه کوچک اقتصادی زودبازده و کارآفرین کشاورزی در شهرستان فرمپین، در استان مرکزی اقدام نموده بودند، به تعداد ۳۵۶ نفر تشکیل دادند. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران ۱۰۰ نفر تعیین گردید که با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی پاسخگویان انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند. مجموعاً ۹۵ گویه در یک مجموعه منظم از عبارات دارای ترتیب خاص و دارای وزن‌های مساوی تدوین گردید، که در پایان برای هر عامل گویه‌های نهایی (مقیاس لیکرت) عرضه شد. پس از نمره‌دهی به هر یک از گویه‌ها و توزیع پرسشنامه‌های نهایی، با حاصل جمع پاسخ‌های داده شده به گویه‌ها، امتیاز عوامل مؤثر بر موفقیت بنگاه‌های کوچک کارآفرین بدست آمد. برای تعیین روایی و پایایی وسیله تحقیق تعداد ۳۰ پرسشنامه به عنوان پیش‌آزمون در خارج از جامعه مورد مطالعه و بین کارآفرینان توزیع گردید و اصلاحات نهایی اعمال شد.

اعتبار پرسشنامه از طریق کرونیباخ-آلفا ($\alpha = 0.82$) محاسبه شد. روایی پرسشنامه با استفاده از روائی صوری و بر اساس نظر جمعی از اساتید و صاحب‌نظران مربوطه تأیید گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از معیارهائی نظیر میانگین، نمره معیار، انحراف معیار، ضریب تغییرات و آزمون‌های مقایسه میانگین‌ها مانند پیرسون، اسپیرمن و ... در محیط نرم افزار SPSSwin 13 انجام گردید. نتایج و بحث

افراد مورد مطالعه از نظر سنی بین 31-35 سال قرار داشتند و میانگین سنی جامعه مورد مطالعه ۴۲ سال بود. کلیه اعضای جامعه آماری را مردان تشکیل می‌دادند. بر اساس نوع فعالیت پاسخ‌گویان، ۶۷ درصد کارآفرینان در زمینه دامداری، ۱۴ درصد در زمینه باغبانی فعالیت می‌نمودند و ۸ درصد از آن‌ها با دریافت تسهیلات اقدام به خرید ادوات کشاورزی، ۷ درصد به تأسیس ایستگاه شیر و ۴ درصد اقدام به فعالیت گلخانه‌ای نموده بودند.

جدول ۱ نشان می‌دهد که ۲۹ درصد از کارآفرینان انگیزه خود در استفاده از وام بنگاه‌های کوچک زودبازده را تأمین سرمایه جهت اشتغال، ۲۰ درصد اشتغال در بخش کشاورزی، ۱۸ درصد کار در زمینه تخصصی و تنها ۵ درصد آن‌ها به عاملی چون سود آوری بودن فعالیت‌های کشاورزی نسبت دادند.

جدول شماره ۱- دلایل اخذ وام و تأسیس بنگاه کوچک زودبازده

انگیزه استفاده از وام	فراوانی	درصد
تامین سرمایه برای اشتغال	29	29
اشتغال در بخش کشاورزی	20	20
کار در زمینه تخصصی	18	18
ایجاد ارتباط با اشتغال و عمل	14	14
"تامین سرمایه برای اشتغال و اشتغال در بخش کشاورزی"	9	9
"کار در زمینه تخصصی و تأمین سرمایه برای اشتغال"	5	5
سود آوری بودن فعالیت‌های کشاورزی	5	5

جهت نوشتن طرح برای تاسیس بنگاه کوچک زودبازده ۴۰ درصد کارآفرینان از اطلاعات شخصی خود سود برده اند و ۳۵ درصد آنها از کارشناسان و متخصصین مربوطه استفاده نموده بودند .

در رابطه با طریقه آشنایی با طرح بنگاه‌های زودبازده، ۵۸ درصد کارآفرینان اعلام توسط سازمان جهاد کشاورزی، ۲۹ درصد آن‌ها بانک کشاورزی و ۱۳ درصد آنها طریقه آشنایی خود را دوستان اعلام نمودند. در رابطه با مشکلات راه‌اندازی بنگاه کوچک اقتصادی زودبازده قریب به ۴۰ درصد کارآفرینان سخت‌گیری زیاد بانک‌ها در پرداخت تسهیلات جهت راه‌اندازی کسب و کار کوچک، ۱۳ درصد به عدم پرداخت به موقع اعتبارات از سوی بانک، ۱۰ درصد به مشکلات بورکراسی اداری و بقیه هم به عواملی چون معرفی ضامن معتبر، تهیه زمین، عدم اطلاع رسانی صحیح و غیره اشاره داشتند (جدول ۲).

جدول شماره ۲- توزیع فراوانی براساس مشکلات راه‌اندازی بنگاه کوچک زودبازده

مشکلات راه‌اندازی بنگاه	فراوانی	درصد
سخت‌گیری زیاد	39	39
عدم پرداخت به موقع اعتبارات	13	13
بورکراسی اداری	10	10
"سخت‌گیری زیاد و عدم پرداخت به موقع اعتبار"	10	10
معرفی ضامن معتبر	5	5
تهیه زمین	5	5
عدم اطلاع رسانی صحیح	5	5
نوشتن طرح	8	8
"عدم پرداخت به موقع اعتبار و معرفی ضامن معتبر"	5	5

به منظور سنجش نقش و اولویت عوامل اثرگذار بر میزان موفقیت بنگاه‌های کوچک، بیست و یک متغیر مطابق بررسی‌های انجام شده تعیین شد که در جدول ۳ آمده‌اند.

جدول شماره ۳- توزیع فراوانی پاسخ‌گویان بر اساس میزان موفقیت در کسب و کارهای کوچک

رتبه	CV	انحراف معیار	میانگین	عوامل اثرگذار در موفقیت بنگاه‌ها
1	184/0	714/0	88/3	توان رقابت با سایر بنگاه‌ها
2	211/0	01/1	78/4	کیفیت محصولات
3	233/0	882/0	78/3	توانایی مقابله با رویدادهای غیر منتظره
4	234/0	88/0	76/3	تنوع فعالیت‌های تجاری
5	245/0	946/0	85/3	هماهنگی هزینه و فایده
6	249/0	113/1	46/4	تخصص نیروی کار

7	249/0	930/0	73/3	توان مقاومت بنگاه
8	251/0	062/1	23/4	بررسی پیوسته برنامه
9	261/0	123/1	30/4	انجام فعالیتها طبق برنامه
10	270/0	855/0	16/3	عکس العمل به تقاضای بازار
11	275/0	139/1	43/4	مدیریت صحیح هزینه ها
12	276/0	198/1	33/4	شرکت در دوره های آموزشی
13	286/0	236/1	31/4	مهارت نیروی کار
14	306/0	35/1	40/4	استفاده از نظرات کارشناسان
15	309/0	110/1	59/3	اضافه کردن سود به سرمایه
16	315/0	26/1	00/4	امنیت سرمایه گذاری
17	322/0	182/1	66/3	ارتباط دائم با بازار
18	341/0	164/1	41/3	حمایت دولت در تخفیف مالیات
19	514/0	452/1	82/2	حمایت دولت در معافیت سود بازرگانی
20	593/0	667/1	81/2	استفاده از فناوریهای مدرن کشاورزی
21	651/0	40/1	15/2	استفاده از اینترنت

چنانچه ملاحظه می‌شود، توان رقابت با سایر بنگاه‌ها، کیفیت محصولات و توانایی مقابله با رویدادهای غیر منتظره سه اولویت اول اثرگذار در موفقیت بنگاه‌ها معرفی شده‌اند. در مقابل استفاده از فناوری‌های مدرن کشاورزی، حمایت‌های دولت در تخفیف مالیات و معافیت سود بازرگانی و استفاده از اینترنت به ترتیب در اولویت‌های آخر قرار داشتند.

رابطه بین ویژگی‌های شخصی کارآفرینان و موفقیت در کسب و کار کوچک بررسی شد که به شرح آن پرداخته خواهد شد.

از نظر مدت فعالیت در بنگاه، ۳۳ درصد کارآفرینان بین ۱۰-۶ سال و ۲۹ درصد آنها بین ۲۰-۱۶ سال در بنگاه فعالیت داشتند که میانگین سابقه فعالیت اعضا در بنگاه قریب ۱۷ سال می‌باشد. از طرفی رابطه منفی معنی داری بین سابقه فعالیت در شغل فعلی با میزان موفقیت مشاهده گردید. ($r = -0.37$, $p = 0$). ویژگی‌های کارآفرینی مجموعه‌ای از عوامل شخصیتی است که در جدول ۵ قید شده‌اند. ضریب همبستگی اسپیرمن بین این متغیر ترکیبی و میزان موفقیت بنگاه نشانگر وجود رابطه مثبت معنی داری با موفقیت کسب و کارهای کوچک بود ($r = 0.57$, $p = 0$). چنانچه ملاحظه می‌شود تجربه اولیه، پشتکار، ریسک پذیری، رضایت از طرح، آینده نگری رابطه معنی داری با موفقیت بنگاه‌های کوچک زودبازده نشان داد و مابقی یعنی خلاقیت، کارآفرینی و انگیزه پیشرفت رابطه معنی داری نداشتند.

جدول شماره ۵- رابطه بین گویه‌های ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان و میزان موفقیت بنگاه‌های کوچک

ردیف	متغیر	r	p
1	تجربه اولیه	383/0	000/0

586/0	055/0	خلاقیت	2
805/0	025/0	کارآفرینی	3
083/0	174/0-	انگیزه پیشرفت	4
000/0	372/0**	پشتکار	5
554/0	060/0	انعطاف پذیری	6
000/0	381/0**	ریسک پذیری	7
631/0	049/0	انجام امور به طور کامل	8
649/0	046/0-	مشاوره و دریافت راهنمایی	9
616/0	051/0	مسئولیت پذیری	10
006/0	271/0**	رضایت از طرح	11
000/0	449/0 **	آینده نگری	12

سطح معنی داری ۱ درصد : **

در رابطه با ویژگی‌های بنگاه کوچک زودبازده از نظر تعداد افراد تشکیل دهنده و تعداد دفعات استفاده از وام باید گفت که ۵۸ درصد بنگاه‌ها با دو نفر، ۳۳ درصد آن‌ها با ۳ نفر و ۹ درصد آن‌ها با ۴ نفر و بیشتر اداره می‌شدند. در واقع بین تعداد افراد تشکیل دهنده بنگاه با میزان موفقیت رابطه معنی داری در سطح پنج درصد مشاهده گردید (۰/۲۰۹). $r = 037/0p =$ از طرفی رابطه مثبت معنی داری بین تعداد دفعات استفاده از وام با میزان موفقیت مشاهده شد (۰/۳۳۶). $r = 001/0p =$

با بررسی نتایج حاصل از آزمون کای اسکویر در مورد رابطه بین میزان موفقیت و نوع فعالیت بنگاه‌های کوچک اقتصادی تفاوت مثبت معنی داری مشاهده شد (۰/۰۹۰). $r = 044/0, p = 3 d =$ جدول شماره ۷- رابطه بین نوع فعالیت و میزان موفقیت بنگاه‌های کوچک زودبازده

نوع فعالیت	تعداد	Mean Rank
دامداری	67	40/53
کشاورزی	14	50/45
گلخانه	4	50/12
سایر	15	33/52
جمع کل	100	

آزمون کای اسکویر	090/8
درجه آزادی	3
سطح معنی داری	044/0

نتیجه گیری

- غالب کارآفرینان انگیزه خود در استفاده از وام بنگاه‌های کوچک و زودبازده را تأمین سرمایه جهت اشتغال در زمینه‌های کشاورزی معرفی کرده‌اند. به نظر می‌رسد بهبود هر چه بیشتر میزان و وضعیت ساماندهی وام‌های مربوطه در راستای تشویق دیگر کارآفرینان جهت روآوری به ایجاد بنگاه‌های کوچک و زودبازده مورد توجه باشد.

- نتایجی که در رابطه با مشکلات راه اندازی بنگاه‌های کوچک اقتصادی مد نظر است نشان می‌دهد، کارآفرینان به ترتیب اولویت سخت‌گیری زیاد بانکها در پرداخت تسهیلات جهت راه‌اندازی کسب و کارهای کوچک، عدم پرداخت به موقع اعتبارات از سوی بانک و مشکلات بورکراسی را برشمرده بودند. با توجه به بازده اقتصادی ایجاد بنگاه‌های اشاره شده و اهمیت اقتصادی و نقش اثرگذار آن در بهبود بحران اشتغال، از آن بایستی تحت عنوان یک طرح ملی یاد کرده و لذا تدوین دستورالعمل‌های تسهیل‌گر تحت لوایح قانونی و ماهیت اجرایی بودن به عنوان یک امر بدیع در این راستا بایستی مورد توجه خاص قرار گیرد.

عامل‌های توان رقابت با سایر بنگاه‌ها، کیفیت محصولات و توانایی مقابله با رویدادهای غیر منتظره، سه اولویت اول اثرگذار در موفقیت بنگاه‌ها معرفی شده‌اند. این امر دلالت بر جهت‌گیری مثبت فعالیت‌های بنگاه‌های کارآفرین و زودبازده در امر تولید تجاری و رونق اقتصادی دارد. لذا تأکید بر ماهیت خصوصی بودن این بنگاه‌ها و محتوای کارآفرینی آن بر بالابردن افزایش کیفیت محصولات و تولیدات جهت بالابردن توان رقابتی با دیگر بنگاه‌ها حائز اهمیت فراوانی است. در این راستا ارائه دوره‌های تکمیلی پرورشی و یادگیری راهکارهای مقابله با شرایط بحران‌زای تجاری - اقتصادی جهت حفظ و ارتقای هر چه بیشتر فعالیت‌های مدیریتی آن ضروری به نظر می‌رسد. همچنین با توجه به آن که استفاده از فناوری‌های مدرن کشاورزی، حمایت‌های دولت در تخفیف مالیات و معافیت سود بازرگانی و استفاده از اینترنت به ترتیب در اولویت‌های آخر قرار داشتند، تبیین و تحلیل تأثیرگذاری تکنولوژی و فناوری روز به عنوان مؤلفه‌های توانمند اثرگذار در میدان رقابت به صاحبان کارآفرین بنگاه‌ها توصیه می‌شود. با توجه به اهمیت ارتباطات توسط رسانه‌هایی چون اینترنت و با توجه به گستردگی فعالیت‌های تجاری بنگاه‌های اقتصادی، امروزه کاربرد اینترنت جایگاه بسیار مهمی را پیدا کرده‌است، لذا عدم آشنایی و بکارگیری صاحبان بنگاه‌های موردنظر از این فناوری ارتباطی یک نقص عمده محسوب شده، لذا برگزاری دوره‌های کاربرد اینترنت در امور تجاری جهت اعضای بنگاه‌های کوچک و زودبازده ضروری است.

با توجه به نتایج مربوط به طریقه آشنایی با طرح بنگاه‌های زودبازده، اکثریت قریب به اتفاق آن‌ها آشنایی خود را از طریق سازمان‌های دولتی از جمله سازمان جهاد کشاورزی و بانک کشاورزی اعلام نمودند و با آن که اهمیت بنگاه‌های کوچک و زودبازده از مدت‌ها قبل به عنوان یک راهکار نجات‌بخش جهت بهبود بحران بیکاری و ایجاد رونق اقتصادی مطرح بود، لذا جنبه‌های اطلاع‌رسانی آن نبایستی تنها محدود به مراکز دولتی گردد. ایجاد زمینه‌های آشنایی اینترنتی، ابزارهای تبلیغاتی چاپی و انتشاراتی به خصوص برگه‌های تاشو در سطح دانشگاه‌ها و مراکز روستایی، استفاده از تابلوهای تبلیغاتی و مانند آن جهت بهبود اطلاع‌رسانی در این راستا توصیه می‌گردد.

- بین سن، سابقه فعالیت در شغل فعلی و ویژگی‌های کارآفرینی در افراد با میزان موفقیت در کسب و کار کوچک رابطه معنی داری در سطح یک درصد مشاهده شد. در واقع می‌توان گفت که این عوامل دال بر تجربه و کسب مهارت‌های عملی لازم در رابطه با کسب و کارهای کوچک است و از آنجا که در عرصه عمل، تجربه افراد بر موفقیت آنها در کسب و کار کوچک نقش بس مهم و تعیین کننده‌ای دارد، لذا توجه به برگزاری همایش‌ها و جلسات و نشست‌های گروهی که در آن افراد می‌توانند از تجارب یکدیگر در اداره و اجرای کسب و کار کوچک بهره ببرند از جایگاه والایی برخوردار است.

منابع مورد استفاده

۱. احمدی، م. ۱۳۸۵. کسب و کار کوچک. سایت کارآفرینی www.karafariny.com
۲. خاکی، غ. ۱۳۷۲. مقایسه سیستم‌های اطلاعاتی در صنایع کوچک و متوسط. مجموعه مقالات سمینار نقش و جایگاه واحدهای کوچک صنعتی در توسعه اقتصادی - اجتماعی کشور. تهران.
۳. دفتر توسعه تجارت الکترونیک. ۱۳۸۳. ضرورت حمایت از توسعه تجارت الکترونیکی در SMEs. معاونت برنامه ریزی و بررسیهای اقتصادی.
۴. زارع، الف. ۱۳۷۶. بررسی ارزیابی اثرات تولیدی اعتبارات تخصیص یافته به بخش کشاورزی توسط هر یک از بانکهای ملی و کشاورزی (مطالعه موردی استان مازندران). پایان نامه کارشناسی ارشد رشته توسعه و اقتصاد کشاورزی. دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس.
۵. زرنگار، ح. ۱۳۸۱. کارآفرینی به منزله یک نیروی اقتصادی در توسعه روستایی. نشریه جهاد. سال ۲۲. شماره ۲۵۳.
۶. کیانی، م. ۱۳۷۲. ضرورت شناخت و حمایت از صنایع کوچک. مجموعه مقالات سمینار نقش و جایگاه واحدهای کوچک صنعتی در توسعه اقتصادی - اجتماعی کشور. تهران.
۷. مشیری، س. ۱۳۸۳. نگاهی پیرامون سرمایه گذاری در ایران روزنامه‌ی ایران. سال دهم. ص ۱۴.

1. Acs Z.J. & D.B. Audrestch. 1993. Inovacao e mudanca technological: a nova ciencia, in: A Nova Ordem Mundial em Questao, J.P.R. Velloso and L. Martins, eds, J. Olympio Editora, Rio de Janeiro.
2. Ahmad, S.U. 1985. Risk-taking personality, Focus on control and entrepreneurship. Personality and Individual difference. Vol.6. pp.781-782.
3. Bagnasco A. and C. Sabel, Eds. 1995. Small and Medium-Sized Enterprises, Pinter. London.
4. Barreto, H. (1989), "The entrepreneur in Microeconomic theory: Disappearance and Explanation" London: Routledge Pub.co.
5. Brockhaus, R. 1986. Risk taking propensity of entrepreneurs. Academy of Management Journal.
6. Brown, Charles, James Med off, and Jay Hamilton. 1990. Employers: Large and Small. Cambridge, MA. Harvard University Press.
7. CFIB. 2008. Small business is key to productivity growth in Canada. Canadian Federation of Independent Business. CNW TELBES. Available on: <http://www.cnw.ca/fr/releases/archive/April2007/24/c8562.html>
8. McClelland, D. 1961. The achieving society. Princeton, NJ: Van No strand.
9. Miraka, M.R. 2000. Agri business & Entrepreneurship. GDC Rural Research Foundation.
10. Rissal, R. (1992). A Study of the Characteristics of Entrepreneurs in Indonesia. EDD Dissertation. George Washington University. U.S.A
11. Rothwell R. and M. Dodgson. 1993. Technology-based SMEs: their role in industrial and economic change, Inderscience Enterprises.
12. Stepanek J. E. 1960. Managers for Small Industry and International Study Development Center (The Free Press, III, 1960). p. XII
13. United Nations Commission on Trade and Development. 2004.
14. United Nations Industrial Development Organization (UNIDO)
15. Welsch, J.A. & White, J.F. 1981. Converging on the characteristics of entrepreneurs. Frontiers of Entrepreneurship Research, 504-515. Wellesley, MA: Babson College Center for Entrepreneurial Studies.

16. Williams, A. J. (1987)." The characteristics and performance of small business in Australia (1973 to 1985): A study of the characteristics of Australian small business ventures and their owner manager. And a longitudinal investigation of their economic performance. University of Newcastle monograph.

Studying Factors Influencing Success of Small and Medium Enterprises in Agriculture Sector

Z.Khoshnoudifar, A. H. Pirmoradi, A. Mirzaee

ABSTRACT

The main purpose of this study is to investigate factors influencing success rate of small and medium agricultural enterprises. The study was carried out through a survey method. The statistical population of the study consists of all small and medium enterprise owners who have established at least one rural enterprise during 2006-2007 in Farmehin County in Markazy province of Iran. A sample of 100 out of 365 enterprisers was randomly selected using stratified random sampling method. Reliability and validity of success index were determined. Cronbach's Alpha reliability coefficient was 0.82. Data was also collected through personal interview schedule. The data were analyzed using statistical methods such as frequencies, percentage; mean score, standard deviation, product moment correlation analysis, 'F' test, 'T' test and regression analysis. The findings indicated that factors including; "ability of competition with other SMEs", "products quality" and "ability of comparison with unexpected events", are major three influencing priorities in success of SMEs, and strict treatment of the banks in forwarding facilities (loans), untimely payment credits and bureaucratic problems of banks are the most important problems for establishment of SMEs. Also, there existed significant relationship between job experiences, hard working morale, risk taking, satisfaction of SMEs, number of individuals who were founders of SMEs, and number of loans which disbursed and success of SMEs.

Key words: Small and Medium Enterprises (SMEs), Employment, Agriculture sector, Entrepreneurship.